

kako imeniten je tvoj stan, nikar se nikoli ne prevzemi s kako prenapeto mislijo, temuč bodi pohleven in ponižen, in vedno misli, da še vse premalo znaš, kar ti je treba, za sé in za svojo težavno službo. Vsak pošten človek te bo toliko bolj čislal, obrajtal in ljubil, kolikor bolj si boš prizadeval, da se boš vedno izobraževal in približeval lepi podobi zvestega učenika. Brez temeljite znanosti svojega opravila ne shaja noben delavec dobro pri svojem delu. Nikjer pa šušmarija ni bolj škodljiva, kakor ravno pri otroški odreji. Učiteljeve napake v šoli še celó otroci kmalo zapazijo, in gorje takemu učitelju! Njegovo dobro ime gre po vodi, in ves njegov nauk je, kakor malopridno seme, ki nikoli veselo ne kali in ne obrodi pravega sadu.

Mlad učitelj pa naj tudi pomisli, da gre vedno rakovo pot, ako si ne prizadeva, da bi vedno kaj več znal in vedil. Vsaka zmožnost, ktera se ne povikšuje, nazadnje celó omaga in usahne, kakor mlada presajena cvetka, ako se ji o suši po malem ne priliva.

(Dalje prihodnjič.)

T e č n o u č i l o.

Kazavni poduk.

Pri vsaki reči je začetek poglobitni del. Zato pravimo: „Z Bogom začni vsako delo, in bo dober tek imelo“. Tudi pri učenju je početek prvi in naj imenitnejši del. Početni uk je steber, na kterege se vse pozneje učenje naklada in naslanja. Velika škoda bi bila, če bi učenik pri početnem uku prerad odlašal, ter to in uno poznejšemu času pripuščal. Po taki poti bi se zapravljale zlate ure prvega uka, ktere bi se nikdar nadomestiti ne mogle. —

Otrok pride iz domače hiše v šolo, kjer se mu pervikrat odpre nov svet in drugo življenje. Vse se mu drugače vidi. Šolska izba mu je vsa ptuja, in se mu ne zdi toliko prijetna, kakor ljuba domača hiša. Kdo bi se tedaj čudil, ako se nekerim otrokom milo stori, kadar so pervikrat v šoli! — Ko bi otrok drugih otrok svoje verste tu ne vidil, bi se hitro nazaj obrnil in jo pobral proti domu. Kaj pa boš storil, ljubi moj, s takim plašnim pervencom? Prijazno ga poglej, ljubeznjivo nagovori, odkazi mu pripravno mesto k primernemu sosedu, ter se sploh tako obnašaj, da otrok vidi, da ga imaš tudi ti rad, in da se ravno tako rad z njim pečaš, kakor doma oče in mati.

Učenik mora tedaj, kolikor more, šolo približevati otrokovi domači hiši. To pa se zgodi, ako učenik ravno kaj tacega in tako govori s svojimi učenci, kar vé, da jim je že znano iz domačega življenja. Vpraša naj vsakega posebej, kako ga doma kličejo, kako je imé staršem, bratom, sestrám, rojakom i. t. d. Otroci radi govoré, toda še nekako okorno in pomanjkljivo; učeník naj jim tedaj pomaga in prave besede na jezik polaga. — Pa ne le pri početku uka, temuč tudi pozneje in neprenehoma naj skerbi učenik, da se učenci vadijo misliti in svoje misli prav naznanjati, to je, lepo razumno govoriti. Nabirati si morajo v spomin vsakoverstnih stvari, da si jih morejo pred oči postavljati in pregledovati, zato, da jim pozneje mnogoverstnih misel ne manjka, kadar se jim um že bolj odpira in bistri. S tem pa naj si učenec tudi nabira in nabere bogato zalogo pravih gladkih besed, s kterimi se ta in una reč naznanja. Versta, po kateri naj bi se učenik s svojimi učenci pogovarjal ali kazavni nauk razvijal, se ne more na tanko določiti. Učenik naj se ravna tako, kakor previdi in poskuša, da bi bilo prav, in da ne zgreši prave poti. Mi se bomo ravnali po odstavkih našega slovensko-nemškega Abecednika *), — in tukaj je pri številki

I. Človek.

Snova. Duša, telo; glava, roke, noge, vrat, gerlo, tilnik; persi, rebra, herbet, pleče, trebuh, kolk; pljuča, serce, želodec, jetra, obist, čevo, drob; koža, meso, kost; žila, kri.

Glavni deli: las, čelo, sencí, oči, obervi, trepavnice, vejice (mige), uho, lice, nos, nosnice, usta, ustnice, brada, čeljust, zobje (prednji, škranjki, koščniki), jezik, nebo, golt, tilnik, možgani.

Roke in noge: rama, laket (komole), roka, persti, nohti, dlan, perst; stegno, koleno, piščal, meča, gleženj (členek, sklep), noga, peta, podplat, persti na nogah.

Zunanji počutki: vid, sluh, okus, voh, čut.

Učba. Človek je iz duše in telesa. Kar se vidi je telo; to pa, kar stori, da telo živi, da čuti, in to, kar iz njega govori, je duša. Duša je duh, in se toraj ne vidi, — je nevidljiva. Duša pa tudi ne umerje, — je neumerjoča. Telo vidimo, — je vidljivo; brez duše je mrtvo, — je umerjoče. Verh te-

*) Novi, popravljeni natis „slovensko-nemškega Abecednika“ se dobi pri g. Glontiń-tu v Ljubljani.

lesa je glava, ktera ima dve strani, zadnjo in sprednjo ali obraz. Z glavo lahko kimamo, ali odmajamo; na obrazu se pozna, če smo veseli ali žalostni, prijazni ali hudi. Teme ali verh in zadnji del glave je z lasmi pokrit. Roke se derže zgoraj, noge pa bolj spodaj pri životu. Na vratu je glava nasajena, kjer se giblje. V vratu je ješčnik ali goltanec, po katerem požiramo in jedi v želodec spravljamo; pa tudi dušnik je v vratu, po katerem dihamo ali sopemo. Tilnik je zádej pri vratu. Persi imamo spred, ktere so s štiri in dvajsetimi rebri ograjene. Herbet je zad, in podpira glavo. Na herbtu so pleča, katerih se rame derže. Trebuh in kolk imamo spodaj. Pljuča so v persih, — imajo dve strani, in sapo zajemajo. Serce nam v persih bije. Želodec je v trebuhu; vanj gredo jedi po goltancu, in se v njem prekuhujejo. Jetra so na desni strani. Obisti so pod želodcom. Čeva ali drob so čudno zakrivljeni mešički, po katerih gredo prekuhane jedi. Koža pokriva ves život, in ima luknjice, skozi ktere jemlje zdravo sapo in odpravlja slabo. Meso je pod kožo. Kostí telo podpirajo, da se človek lahko po koncu derži. Žile so cevi, po katerih se razteka kri po vsem životu. Kri je rudeča in skoro gosta, in daje vsemu životu moč življenja. — Lasje so na glavi z vihri po verhu. Moški si jih strižejo; ženske pa jih pletó v kite. Starček ima sive lase. Čelo je zgoraj v obrazu. Na obeh straneh so senci. Oči so v koščenih luknjah. Očervi so pod čelom nad očmi, da jih varujejo. Trepavnice zaprejo oko, kadar mižimo ali spimo. Vejice so na robu trepavnic, in varujejo, da prah v oko ne pride. Ušesa so na obeh straneh, s kterimi slišimo. Lica so naj večí glavni del na obrazu. Nos imame, da vohamo, pa tudi, da sopemo po njem. Usta velikrat rabimo; kdaj? — Ustnice so spodaj in pri ustih. Obradek je spodnji del obraza. Moški obradek pokriva brada. Zobje tičé v čeljusti; z njimi jedi meljemo in zvečimo. Z jezikom okušamo in govorimo. Nebo je nad jezikom. Možgani so v glavi, in so polni čutnic. V možganih imamo pamet. — Ramé se pleč derže. Na ramah lahko nosimo. V komolcu se roka vdaja. Roka je desna in leva. Persti imajo po tri členke, palec pa ima le dva. Noht pokriva zgornji konec persta. Odperta roka je dlan, stisnjena pa pest. Stegno je zgornji del noge. V kolenu se noga vdaja, kakor roka pri komolcu. Piščal in meča so v kolenu. Zádej pri nogi so gležnji in peta, spodaj podplat ali stopalo. Persti na nogah so krajši,

kakor na rokah. Pravimo jim pale, drugi, tretji, četerti od palca in mezinca.

Kako lepo je Bog skerbni za človeka, ker mu je roke in noge dal! Kako reven in nadložen bi bil človek, ko bi teh pripravnih udov ne imel! Tudi živali imajo noge, in so urne in močne; toda ne morejo tako delati, kakor človek. Človek lahko dela, kakor se mu ljubi, — ali stoji, sedi, kleče, gredé. — Bog je dal nekterim živalim podkve, da si podplatov ne prehodijo; človekove noge pa so pripravne, da lahko čevlje ali škornje obužejo in se tako varujejo po terdih tleh. Z rokami lahko človek vse dela in naredi, kar mu um pové. Živež, stanovanje, obleka, — vse pride po človekovih rokah. Roka orje, seje, žanje, kosi, kruh peče, jé. S čim poseka človek drevo, lomi kamnje, koplje in zida? S čim dela mizar mize, stole? S perstmi dela tkavec, krajač, pletarica; — s perstmi pišemo, igramo po strunah, godemo, risamo, malamo. Na dlan položimo, kar hočemo pregledovati, — z dlanmi veselo ploskamo, pa ji tudi združimo, kadar molimo. — Pet perstov imamo, katerih vseh potrebujemo, če hočemo vso roko prav rabiti. Palec je podoben kleščam, s katerimi vse primemo, kakor hočemo. Kruhek, ki ga mati otroku dajo, poprime otrok s palcom; pero, kadar pišemo, — ključ, šivanko, — vse mora palec prijeti. S perstom kazavcom kažemo, pa tudi požugamo, če je treba. Na perstih se učimo šteti. Gluhomutci se učé reči kazati in govoriti s persti. Še celó nohte večkrat potrebujemo. Kdo bi mogel kak vozal odvezati, če bi nohtov ne rabil? Kdo bi brez nohtov v šivanko vdel? — Skerbeti moramo, da bomo vse svoje ude vedno čedne in zdrave imeli, in spoznajmo, da

Ljubo zdravje je bogastvo
Čez bogastva druge vse;
Vrednost tega zna ceniti
Ta, ki ga že zgubil je.
Kaj zlato, srebro pomaga
Temu, ki bolan leži?
Premoženje pa bolniku
Še bolezen pogreni.

Hvaljen bod' nebeški oče,
Da mi zdrave ude daš!
Ljubo zdravje, in bolezní
V svoji roki ti imaš.
Skerbno bodem vedno pazil,
Da bolezní ne dobim;
Varoval bom svoje ude,
Ktereга da ne zgubim.

Vse to, kar zvemo po očeh, ušesih, z nosom, jezikom in po čutnicah vsega života, pravimo, da nam povejo naši peteri zunanji počutki. Oko vidi barve, — kaj je belo ali črno, zeleno ali modro, rdeče ali rumeno. — Uho sliši glasove; nos duha lep duh in smrad. Jezik z ustnim nébesom okuša okus, kaj je sladko ali grenko, oestro ali kislo, pusto ali žerko. Roka

tipa, in spozna, kakošne so reči, — gorke ali merzle, vlažne ali suhe, terde ali mehke, gladke ali rapove, težke ali lahke. — Kadar poleti solnce pripeka, čutimo, da je vroče. Ako po zimi v peč kurimo, čutimo, da je v stanici gorko. Poletne večera in jutra so hladne. Kadar veter vleče, ga čutimo. Po zimi čutimo mraz. Včasih človeka bole zobje, vrat, persi, trebuh, križ, roke, noge i. t. d. Vse to moramo voljno terpeti. — Človek je najpred dete, potem deček (fant); potem mladeneč, mlad mož; dalje mož, potem starček. Ravno tako je tudi pri ženskem spolu: deklica, deklíč; deklè, žena; stara žena, babica.

Kaj se vse s človekom godi.

Človek se rodi; ga kerstijo, péstujejo, várujejo, mu jesti dajejo, ga zreajo, učé; on zraste, dela, skerbi, presoja, prevdarja, služi, dosluži; je bolan, se ozdravi; je vesel, žalosten, se potolaži; je star, se za smert pripravlja in — umerje. Njegovi žalujejo po njem, ga spremijo na pokopališče, in ga pokopljejo. Telo zgñije, in postane perst in prah. Duša pa gre tje, kamor si je zaslužila. —

Nekaj iz sadjoreje.

Mladi in stari les — razni popki.

Blagor učencem, kateri imajo učenika, ki je vnet za njih časno in večno srečo. Tak učenik bistri um in ogreva serce sebi izročene mladine za vse, kar ji more k večni sreči kaj pripomoči. Ali dober učenik naj si prizadeva, da bo svoje otroke tudi takih reči naučil, ktere jim pomagajo, da si ložej vsakdanjega kruha prislužijo, ter jim k časni sreči pomagajo. Kadar bodo naše kmečke šole popolnoma na slovenski podlagi stale in se na resnične potrebe ljudstva bolj ozirale, kakor do zdaj, — se bo učiteljem gotovo še mnogo reči priporočevalo, da jih bodo svojim učencem razlagali in z njimi njih prihodnje življenje lajšali. Dozdaj je naša visoka vlada posebno dve reči priporočevala, da naj ji širijo med ljudstvom, namreč čbelarstvo in sadjorejo. Ako bode vredništvu po volji, bom véasih v „učiteljskem Tovaršu“ o sadjoreji kaj pisal.*) Pisati pa mislim

*) Vas prav lepo prosimo, slavni sadjorejci!

Vredn.